

Lao-c'ovo Tao-te-t'ing

Květoslav Minařík

CANOPUS

Vydavatelská řada DRAHOKAMY
svazek 7

Květoslav Minařík

Lao-c'ovo Tao-te-t'ing

Canopus
Praha 2012

ISBN: 978-80-85202-83-0
© Květoslav Minařík

Obsah

PŘEDMLUVA	6
ČÁST PRVNÍ	10
I.....	10
II.....	11
III.....	13
IV.....	15
V.....	16
VI.....	17
VII.....	18
VIII.....	20
IX.....	20
X.....	21
XI.....	23
XII.....	23
XIII.....	24
XIV.....	25
XV.....	26
XVI.....	27
XVII.....	28
XVIII.....	29
XIX.....	29
XX.....	30
XXI.....	32
XXII.....	33
XXIII.....	34
XXIV.....	35
XXV.....	36
XXVI.....	37
XXVII.....	38
XXVIII.....	39
XXIX.....	40

XXX	41
XXXI	42
XXXII	43
XXXIII	44
XXXIV	45
XXXV	45
XXXVI	46
XXXVII	47
ČÁST DRUHÁ	48
XXXVIII	48
XXXIX	49
XL	50
XLI	51
XLII	53
XLIII	55
XLIV	56
XLV	57
XLVI	58
XLVII	58
XLVIII	59
XLIX	60
L	61
LI	62
LII	63
LIII	64
LIV	66
LV	67
LVI	68
LVII	69
LVIII	70
LIX	70
LX	71
LXI	72
LXII	73
LXIII	74
LXIV	75
LXV	76

LXVI	77
LXVII.....	78
LXVIII.....	80
LXIX.....	80
LXX	81
LXXI	82
LXXII.....	82
LXXIII.....	83
LXXIV.....	84
LXXV.....	84
LXXVI.....	85
LXXVII.....	85
LXXVIII	86
LXXIX.....	87
LXXX.....	88
LXXXI.....	89

PŘEDMLUVA

Leží přede mnou Lao-c'ova kanonická kniha O tao a ctnosti, kterou do našeho jazyka přeložil univ. prof. dr. Rudolf Dvořák, a kdosi mi říká: „Tuto knihu bys měl komentovat. Je to nejméně srozumitelné ze všeho, co najdeme ve filozofii.“ Odpověděl jsem: „Vždyť je to zcela jasné a průhledné.“ – S tím jsem tuto knihu odložil. Pak, za mnoho let, jsem si přinesl knihu Staročínský filosof LAO-C' a jeho učení od Jan Chin-Šuna. (Vydalo Státní nakladatelství politické literatury, Praha 1954.) Než jsem se dostal k textu, přečetl jsem předmluvu, úvod a komentáře. Tam jsem se dočetl, že Lao-c' byl materialista, který nenáviděl utlačovatele, kdežto tao je mezi jiným „přirozená cesta samých věcí vylučující jakékoli božstvo nebo nebeskou vůli, podstata, která představuje jednotu hmotného základu světa“ atd. – Všechna tato tvrzení o Lao-c'ovi a tao jsou prohlašována naprosto suverénně, dokonce demagogicky.

Lao-c' a materialista, který nenávidí! Lao-c', jeden z orientálních mudrců, kteří vysvětlovali původ světa vždycky pouze z první příčiny, buď osobního boha, nebo božského principu (tao). Ostatně o hmotném původu světa mudrci ani uvažovat nemohou. To může uvažovat pouze fyzika, která diskurzivními postupy nachází korpuskulární podstatu věcí a odtud pak přes kvantovou teorii dospívá k postulátu, že hmoty kosmu mají hmotný původ – pokud vědci nedospějí k jinému závěru.

Mudrci nemají možnost dospívat k závěrům o původu světa pomocí laboratorních prací nebo ji alespoň dříve neměli, stejně jako technicky pokročilé národy dneška. Zkoumání přírody a jejího původu vyplývalo z duchovně výchovných systémů, které jsou stejně prosté jako dokonalé. Ostatně nic nebrání tomu, abych „systém všech těchto systémů“ popsal.

1. Zaujměte pozici siddhásana nebo vadžrásana nebo svastikásana nebo padmásana, aby bylo tělo klidné.
2. Vylučte z mysli všechny vzpomínky, dojmy a popudy, které vám připomínají svět a denní shon v něm.
3. Když se tím mysl oprostí, obraťte pozornost na své tělo a snažte se uvědomovat si je, a to pouze jako zevní kontury, tedy tvar.

4. To cvičte vytrvale, dokud nebudete schopni zvýšit intenzitu tohoto uvědomování nebo pozorování těla.
5. Když se vám to podaří, zvyšujte intenzitu pozorování (uvědomování) si těla až do stupně, kdy vás už nic nebude rušit a kdy tělo bude jediným předmětem pozorující a analyzující mysli.

To je všechno. Neboť když předmětem, který zajímá mysl, bude pouze tělo, pak sama intenzita soustředění způsobí, že už si nebudete uvědomovat pouze jeho tvar, nýbrž postřehnete a uvědomíte si i psychické emocionální procesy, které se vážou na vaše tělo. A když budete tyto změny dobře sledovat, poznáte, že se odehrávají na nepohnutelném psychickém pozadí a – to jste již našli tao.

Když tao předstoupí takto před oči člověka, stává se základnou, na niž se člověk může dobře postavit a dívat se zpětnou cestou na tělo, které je „jen“ tvarem. Pak se již nemusí namáhat nalézt „základ přírody“. Setrvává na něm a vidí, že platforma (tao), na niž se octl, je původem všech jevů; ty nevznikají náhle, ale jsou výsledkem skladby oněch procesů, které našel dříve než samo tao. Navíc vyzpozuje, že tyto procesy jsou totožné s „kvanty“ nebo formacemi sil kosmických, z nichž vzniká celý hmotný vesmír.

Jsem ten, kdo se také vzdělal tímto pracovním postupem, a mohu každého ujistit, že dvacet až třicet knih, které jsem v životě přečetl, mi ani světový názor ani ucelenou představu o původu světa nedalo. Proto dobře rozumím Lao-č'ovi. Ale když jsem se rozhodl jeho názory komentovat, narazil jsem na nesnáze. Vzal jsem si před sebe jak překlad od univ. prof. dr. Rudolfa Dvořáka, tak i knihu Jan Chin-Šunovu. Verše obou knih se značně liší. Zdá se, že prof. Dvořák se úzkostlivě snaží pojmenovat věci jmenované Lao-č' tak, jak je on sám jmenoval, kdežto Jan Chin-Šun nebo ještě spíše redaktor této knihy jakožto přesvědčený „materialista“ překládá termíny do slov, která se mu zdají vyhovující. Přesto jsem se rozhodl pro tento překlad, protože jsem nabyl dojmu, že první překlad ponechává v textu mezery, které bych nemohl překlenout. A protože nechci používat obou textů, narážím na obtíže, které zdolávám pouze znalostmi tao a cest, jimiž se ubírá myšlení těch, kdo jej také znají, např. právě myšlení Lao-č'ovo. Nejhorší ovšem je, když se termíny značně liší. Prof. Dvořák např. používá termínu „podnebesí“, kdežto v textu od Jan Chin-Šuna je termín „země“. Nechci rozhodovat, který termín je správnější, ale slovo „podnebesí“ by se k celkovému znění textu lépe hodilo. Nicméně se držím všude textu Jan Chin-Šunova, který komentuji z hlediska poznání tao. Kdyby se chtěl čtenář přesvědčit, zda jsem textu správně či špatně rozuměl, musel by sáhnout k textu původnímu a to bude sotva snadné nebo možné.

A nyní se ještě vrátím k osobě Lao-c'. Nebyl ani naivní a nedůsledný materialista, jak tvrdí komentátor jeho knihy, ani ten, kdo nenáviděl utiskovatele čínského národa. Jestliže znal tao, mohl být pouze realista a nenávidět vůbec nemohl. Člověk, který si vytvoří světový názor nikoli z vyčtených pouček, ale z touhy po pravdě, která mu dala dost síly projít celým školením sebepozorování, jaké jsem již výše popsal, musel každý defekt, který nenávist připouští, dříve a dokonale likvidovat. Jen tímto způsobem přestane být jeho nazírání předpojaté a uschopní jej vidět pravdu, která má k tao velmi blízko. A když tao realizuje, tj. učiní je přítomným svému vědomému žití, pak již je z něho mudrc, na jakého běžná měřítka neplatí. Vždyť přece moudrost jej vede k tomu, aby dosáhl pokoje, jaký se dá vyjádřit pouze termínem spása.

Tento pokoj se má ke světu zápasu a vášní, jako se má prázdnota kosmu ke kosmické tvorbě. Tajemný vztah mezi oběma snad umožňuje, aby moudrost měla porozumění pro zápasy a vášně světa stejně jako kosmická prázdnota pro stvoření, ale to je všechno. Mudrc ví, že tyto zápasy a vášně si svět lidí vysnil a že by se jich lidé nechtěli zbavit, protože by jim zmizelo z očí cosi sympatického. Lidé přece chtějí vítězit a předpokladem toho je nenávidět. Vítězit zase souvisí s touhou dostat se do čela lidské společnosti a k tomu je třeba podceňovat jiné nebo přeceňovat svoje potřeby. Nebo snad existuje mezi světskými lidmi někdo, kdo nepomyslí na sebe, když chce bojovat za dobro lidí? Ne! Nenávist není mravní vlastnost, která uchvacuje mudrce. A Lao-c' je mudrc, který popisuje svět a upozorňuje na to, co dělá svět špatným nebo dobrým. A zná-li tao, zdá také původ světa. Pro precísní postřehy jistě není původcem Bůh, ale pouze fyzikální faktory, které mají tím větší vztah jak k minerální, tak i k vegetabilní a animální přírodě, čím jsou blíže tao.

O fyzikálním pojetí kosmu je možno říci, že se poznáním fyzikálního faktoru zvaného pole fyzika dostala až k poznání tao. Zatím si s ním však neví rady. Odvážnější fyzikové (nebo snad doktrináři) tvrdí, že pole je hmota. Ale v tom případě jde již pouze o zásady. Je zrovna tak dobré nazvat velkou neznámou hmotu jako ji nazvat nic. Jsem přesvědčen, že poctivý vědec – teoretický fyzik – se nikdy neodváží zastávat jeden nebo druhý názor. Když ano, pak to už není vědec, ale řemeslník ve vědě. Je přece tak nesmírně obtížné dávat jméno, kterému každý dobře rozumí, něčemu, co poznáváme jako tvůrčí síly přírody, a poli, kde se tyto síly manifestují. To nejlépe ví ten, kdo se systémem duchovního vývoje dostal až k prazákladním silám a momentům svého vlastního bytí.

Dovolují si tvrdit, že pokud nemají orientální filozofické systémy k dispozici termíny pro tvůrčí momenty shodné s termíny naší fyziky, je hlavní příčina

v tom, že při jejich pojmenování užívali tehdy známých slovních výrazů. Fyzika termíny tvořila při objevech kvalit tvůrčí činnosti a to jí umožnilo vyhnout se jejich problematickému výkladu. Když však člověk proniká k základům tvoření cestou duchovně výchovných systémů, najde v popisech tvůrčích kosmických kvalit analogie u duchovních mudrců a ve vědě. Proto nejde o nic jiného než o apriorní nalezení nebo zjištění těchto kvalit. Pak se již snadno podaří zjistit, že vědecká empirie dochází jiným způsobem k témuž poznání jako duchovní výchova, směřující k poznání kvalit tvůrčího světa. A to je velmi potěšitelné. Mudrci věda pomůže zpřesnit jména kvalit a vědě by mohli mudrci pomoci přesněji identifikovat kvality vyššího druhu. Hádky o to, zda „pole“ je hmota nebo nic, nemají žádnou cenu. Jsou jen součástí boje rozličných světových názorů a moudrost v nich vůbec není. Proto chybí i pochopení mudrce Lao-c’.

Sama filozofie Lao-c’ je především náboženská nebo ještě lépe duchovní a pak teprve sociální. Neboť kdyby šlo o filozofii čistě sociální, pak by ji nebylo možno spojovat s moudrostí. A Lao-c’ byl mudrc. Měl mravní sílu člověka, jaký především nelpěl na smyslově potěšujících předmětech, a měl i schopnost všechno pozorovat a rozumově vážit. Proto mu byly zřejmé vnitřní příčiny zla, jímž je postihován svět. Věděl, že pouze ctnost (dobro a nesobeckost) může zlo ze světa odstranit; nemohl tedy nutit lid k revoluci, nýbrž pouze připomínat držitelům moci, jak se mají chovat. Po té stránce je jeho filozofie nanejvýš dobrá. Neadresuje své poselství o ctnosti pouze určitým lidem, nýbrž říká, že má být ideálem všech. Kdyby se tak stalo, nebylo by sociálních problémů, leda pokud by nedostačovala výroba. Ale k tomuto jevu dosud ve světě nedošlo. Zatím se výrobkům, které mohou naplnit břicha, věnuje méně podstatná část úsilí; zato se usiluje o výrobu věcí, které mohou ničit a ochuzovat. To ovšem není cesta tao. Naopak, je to podivný patologický komplex, který podněcuje ke zlu, ačkoli nese na štítě heslo vítězit a zvětšovat moc. Pro tento patologický komplex nemůže žádný mudrc mít na mysli pouze otázky sociální. Vždycky má na mysli otázky mravní, neboť jen v nich tkví pravé řešení problémů, s nimiž se na světě setkáváme. Až budou tyto problémy vyřešeny, vyvstane lidem vyšší cíl – dokonalé osvícení, neboť pouze osvícení může beze zbytku odstranit zlo ze života.

Květoslav Minařík

Poznámka vydavatele: Rukopis této knihy byl dokončen přibližně v roce 1958.

ČÁST PRVNÍ

I

Tao, jež lze vyjádřit slovy, není stálé tao. Jméno, jež lze pojmenovat, není stálé jméno.

Lao-c' připomíná, že identifikovat tao popisem je vyloučeno; je nutné poznat je příslušným prožitím. My se však přesto budeme pokoušet popsat je; pochopit je z popisu může pouze ten, kdo se deduktivními postupy probral fyzikálními jevy k základnímu jsovcu, k poli, které fyzika teoreticky zná, ale empiricky nikoli.

Tao považujeme za zrcadlíci jev, který odráží všechny projevy empirického světa. V prožitkových kategoriích se může poznat jako nehnutost, která vznikne a rozvine se až po dosažení psychické vyrovnanosti, jež vznikla jako následek apatie k jevům smyslového světa.

Tao je tedy poznáno jako duševní nehnutost, kterou člověk netvoří, ale nalezne jako centrum své vlastní bytosti. Toto centrum je totožné s centrem silového kosmu, a proto se tao může považovat za kosmickou kvalitu, která vždy všechno prostupuje. Objevit se však dá, teprve až vzniknou nezbytné podmínky. Pak člověk poznává, že ona nehnutost je niterná pevnost, prýšící z prostupující ho prázdnoty, a proto jejího původce nemůže hodnotit jinak než jako živou věčnost.

Bezejmenné je počátkem nebe a země, mající jméno – je matka všech věcí.

Tao je původcem všeho, ale jeho existenci lze zjistit toliko prostřednictvím věcí bytujících ve dvou fyzikálních kategoriích, totiž v čase a prostoru. Čas a prostor jsou abstrahovány z tao a mají již jméno. V nich se vytváří všechny jevy empirického světa.

V retrospektivním sledu, tedy za jevy empirického světa, najdeme čas a prostor v jejich pravé podobě, totiž jako ryze abstraktní fyzikální činitele. Teprve v nich nám již svítá tao, dům bez základu, jak je popisují indiští filozofové, resp. jako paraátman, to je stabilizovaný duch kosmu, který člověku, jenž ho vnímá,

uděluje pevnost toho, kdo poznal, že příroda je hrou iluzí a obelhává jedince zdáním, že je skutečná.

Proto, kdo je prost vášní, vidí jeho (tao) zázračné (tajemno), kdo však chová vášně, vidí je pouze v konečném tvaru.

Vášeň tu nebuď chápána jako agresivně se uplatňující vůle domoci se slastného smyslového prožívání, ale jen jako vnitřní (duševní) nepokoj, který činí nemožným rozpoznávat fyzikální kvality přírody a tak identifikovat kvalitu nejvyšší, prázdnotu nebo tao, z níž se všechno vyvinulo jako projev emanace. Vášeň naopak umožňuje postřehovat smyslem zraku, ba i hmatu, pouze tvarově dokonanou emanaci, kterou je příroda ve své nejzjevnější tvárnosti.

Obě jsou téhož původu, avšak s různými názvy. Společně slují nejhlubší. Od jednoho nejhlubšího k druhému – jsou dveře ke všemu zázračnému.

Prázdnota na jedné straně, čas a prostor na druhé straně, ovšem tak, jak je chápe fyzika, jsou prvotiny existence všeho. Proto pouze jejich identifikací člověk nabývá poznání, které se má k zázračnosti asi tak, jako se má naprosto elementární názor na život k bezmocnosti vůči osudu.

II

Jakmile všichni lidé seznají, že krásné je krásné, objeví se i ošklivé. Jakmile (všichni) poznají, že dobro je dobrem, vzniká i zlo.

Potenciálně je člověk veden k tomu, aby se myslí zaměřoval na sebe sama, z čehož mu nakonec plyne pocit uspokojení; to je vyšší stav, než známe jako štěstí. Ale být pokojně zaměřen na sebe sama znamená neidentifikovat nic z toho, co na nás doléhá a posléze v nás budí pocit uspokojení nebo nelibosti. To však je stav rajske nevinnosti člověka, kterou již dávno ve svých předcích opustil. A tak dospěl k poznání dobrého a zlého, krásného a ohyzdného; toto poznání přivodilo veškerou komplikovanost společenského žití.

Z toho vzniká poučení, že stav rajske nevinnosti je nutno žít a neuvědomovat si jej. V tu chvíli, kdy si jej člověk uvědomí, pozná protiklad prožívání vízícího se na tuto nevinnost – člověk je vyhnán z ráje, jak to čteme ve Starém Zákoně.

Proto se bytí a nebytí vzájemně vytvářejí, z těžkého vzniká lehké a z lehkého těžké, dlouhé spolu s krátkým dostává tvar, vysoké a nízké se k sobě sklánějí, zvuky, jakmile splynou, spolu ladí, předchozí a následující přicházejí po sobě.

Dojde-li k identifikaci nekomplikovaného prožívání, které je vlastně hlubokým pocitem nepřestávajícího štěstí, dochází k poznání nejen prožívání komplikovanějšího, nýbrž i ke konfrontaci potenciálních faktů, jejímž působením se rozduří potenciální jevy, které později dozrají a přivodí vznik všeho života v časově-prostorové dimenzi, jak jej můžeme vidět dnes.

Faktory existence, resp. jevy makrokosmu však tíhnou ke svému prapůvodu. Proto můžeme vidět u jevů v celé přírodě jakési tu více a tu méně zdárné úsilí o dosažení rovnováhy, jíž však vůbec nedosahují. To proto, že procesem od rajske nevinnosti až k rozvinutí poznatku mnohojevného světa vzniká jáství; jáství se rovnováhy obává, neboť poznává, že rovnováha znamená zánik toho, co nazýváme individualitou. Touhou po rovnováze však jistě vznikají nebeské sféry. V nich se člověk dovídá, co je příčinou existence světa, co je nezbytné učinit, aby dosáhl blaženosti, a jaké příčiny přivodí zánik smyslového světa, na němž lidé tak lpí.

Proto dává moudrý člověk přednost nečinnosti a učí beze slov. Tehdy se všechny věci počnou hýbat a nezastaví (svůj chod). On tvoří, ale nevládne (tomu, co je stvořeno), dělá, ale neužívá (toho, co je uděláno), dokonává díla, ale nevychloubá se. Pokud se nevychloubá, (žádné bytosti se od něho) neodvracejí.

Mudrc je ten, kdo poznal zákonitost vznikání a zanikání světa a pak se vrátil z abstrahovaného světa do světa lidí, v němž postřehl snahy lidí, příčiny těchto snah a jejich účel. Takový mudrc již ví, že chtít vést lid k rajske nevinnosti poučováním, jako to dělají náboženští kazatelé, laičtí moralisté nebo političtí demagogové, je a nemůže být jiné než absolutně neúčinné. Ví, že účinným poučováním je jen příklad. Je-li již vysoce duchovně osvícen, ví i to, že k dobru světa může působit nejlépe tím, že všechnu sílu své mysli zaměří na svou vlastní bytost. Tím přiměje fyzikální faktory svého bytí k tendencím centripetálního působení; jeho účinek se indukuje navenek a zvyšuje se právě mlčením mysli, jímž se tlumí resonance hlasivek. Tato resonance totiž neustává za slovního mlčení, jestliže člověk o něčem uvažuje nebo myslí, především když se to týká vnějších věcí.

Když bytost mudrce zmlkne a fyzikální faktory jeho bytí již byly donuceny působit dostředivě, pak jeho působení navenek velice zmohutní. Lidé si z něho

začnou brát příklad a působením indukce pocítí i štěstí; psychologie běhu světa se tedy začne měnit, a když je mudrc absolutně vytrvalý, dovede své úsilí o přeměnu světa k úspěšnému konci.

Aby však toto induktivní působení bylo dokonale účinné, musí od něho mudrc neustále abstrahovat (vědomím). Kdyby totiž do něho zapojil mysl, okamžitě by toto působení zničil. Proto musí být činný zcela neosobně. Když je skutečně takto činný neosobně, nedomnívá se (nevychloubá), že jeho činnost mu dává pečeť bytosti významné. Tím vyvolává v jiných přátelskou náklonnost; jeho působení je akceptováno a jeho ušlechtilé snahy mají naprostý úspěch.

III

Kdyby nebyli uctíváni mudrci, nebyly by rozepře mezi lidem. Kdyby si lidé necenili vzácné předměty, nebyli by mezi nimi zloději. Kdyby zrak nebyl poután žádoucími předměty, srdce lidí by se nejitrila.

Jen velmi málo lidí má vlastní názor. Prakticky téměř každý se opírá o nějakou autoritu a z toho povstávají rozepře. Jeden věří v existenci Boha, jiný v jeho nejsoucnost, a přestože žádný z nich nemůže říci, že věří nebo nevěří po důkazu, přece jeden potírá druhého. Ale rozpory se netýkají pouze víry nebo nevíry v Boha. Někdo přísahá na diktaturu, jiný na demokracii a dále pak i na méně významné jevy společenského života. A tato víra v autority dokazuje, že lidé nejsou intelektuálně takoví, jací se zdají být, a právě proto se ve světě daří rozbrojům a nesvornosti, které činí život tak těžkým.

Bylo by třeba vychovávat lidi k vlastnímu životnímu názoru. Ten ovšem může být objektivní jen za předpokladu, že je člověk zdrženlivý v postoji k viděným věcem i v náchylnosti dát se jimi citově přivábit nebo k nim mít odpor. Příchyllost a odpor životní názor vždy subjektivizují.

Rovněž je správná poučka necenit si předmětů podle jejich obecně uznávané ceny. V takovém případě by snad valouny zlata vábily lidi jen svým leskem jako dětské duše, ale projevy lakoty by nevzbudily. To je ovšem ideální představa o možnostech, které při současném stavu neexistují. Proto lidé musí počítat s tím, že budou trpět strachem o majetek. A pokyny mudrce budou znít naprázdno.

Chtivost člověka je podmíněna touhou po smyslových vzruších. Člověk se nechce těšit z nevzrušitelnosti, nežádostivosti, nýbrž z vlastnictví věcí, které však

stejně ztrácejí svůj význam, když se dostaví naléhavější životní okolnosti. Jak rád by dal milionář všechny své miliony za to, kdyby mohl žít a být šťasten jako ti, kdo jsou bez přání. Vlastnictví zevních věcí, v tomto případě milionů, toto štěstí znemožňuje a s tím souvisí i strach ze smrti, kterého ten, kdo nevládní nic, ani nezná.

Nejlepší cesta k vnitřnímu klidu, který hluboce obšťastňuje, je v tom, že člověk nepovažuje nic za nezbytné pro svou osobu. Pak se potřeby redukuje na ukojení hladu – a tuto možnost svět téměř vždy člověku poskytuje; mají-li se věci někdy jinak, pak je to proto, že vlastnický pud příliš rozbujel.

Komunismus chce lidi udělat šťastnými. Je to možné? Vede je k nežádostivosti? Právě naopak. Zpívá: chceme, aby měl každý víc a víc a aby jeho „svaté“ požadavky po jídle, pití, milování a zábavě byly úplně splněny. A to není předpoklad pro vznik spokojenosti a štěstí nežádostivých.

Proto vláda moudrého člověka vyprazdňuje jejich srdce a naplňuje jejich žaludky. Oslabuje jejich vůli a zpevňuje jejich kosti. Stále se snaží, aby lid neměl vědomosti a vášně a aby ten, kdo má vědomosti, nesměl zasahovat.

Skutečně moudrý vládce ví, že vést lidi ke štěstí znamená vést je k nežádostivosti. A když na této cestě budou uspokojeny elementární potřeby lidí, vrčení ve světě utichne.

Vyznáváme boj a války jen proto, že své osobní potřeby zveličujeme. Vizte prostého venkovana a uvidíte člověka nejmírumilovnějšího, jestliže se nají a má zajištěno, že bude mít stále prostředky, aby se najedl. Ale vymyslili jsme si boj. Našli jsme své nepřátele v lidech, kteří měli ve světě úspěch. Jsme poučováni, že jen kvůli nim jsme ohroženi tím, že se zítra nenajíme. A tak jsme nakloněni s nimi bojovat a případně je likvidovat, zatím co v nás bují chtíč mít se nejen tak dobře jako oni, ale ještě lépe, a to bez ohledu na to, zda ti ostatní se budou mít také tak. Dokonce chceme, abychom se měli lépe než ostatní. Tak se plný hrnec přetáhne od jedné skupiny k druhé a štěstí zůstane zase tam, kde vždycky bylo – v opravdové nežádostivosti, která je zcela neuznána.

Moudrý člověk by tedy vedl lid k tomu, aby se nerozvíjela jeho žádostivost a byl spokojen s minimem, které by v dostatečné míře uspokojovalo jeho animální potřeby. Vedl by jej k tomu, aby si nevážil zevních věcí, ale považoval je pouze za služby elementárním potřebám. Ví totiž, že tzv. chytrost, tj. povšechné vědění o věcech světa, straní vždycky pouze tomu, kdo jí je obdařen, a v širším smyslu ničí pokoj a mír ve světě.

Uskutečňuje-li (mudrc) nečinnost, přináší to vždy pokoj.

Nepodněcuje-li vedoucí činitel ve světě lidi k žádostem a naopak dbá o to, aby naruživosti v nich nevznikly, přispívá míru. To je ovšem pojetí, s jakým se nyní nesetkáváme. Ať již z jakýchkoli důvodů, je lid svými vládci veden k rozvinutí žádostí, a proto i k nepokoji, ba k válce.

IV

Tao je prázdné, ale působí-li, zdá se nevyčerpatelné.

Když mudrc abstrahuje myslí od přírody jako souboru hmotných jevů, začne vidět prázdnotu podobnou zemskému prostoru, prosvícenému slunečním svitem. Tato prázdnota v něm budí extatické stavy mysli. Když si přitom dobře uvědomuje sebe, identifikuje tuto prázdnotu jako tao. Kvalitativně je totiž faktorem duchovním, který neustále působí, a to především tak, že probouzí blaženosti v těch, koho zasahuje. A jelikož jsou blaženosti prvotním stavem životního rozvoje, dovozuje mudrc, že tao působí nevyčerpatelně jako popudový faktor stvoření. Je tedy prázdnotou permanentně působící na přírodu, již podněcuje k rozvoji na úrovni životnosti; v jiném vyjádření je ničím, které dává vznik všemu, co existuje.

Ó, nejhlubší! Zdá se praotcem všech věcí.

Řekl jsem, že tao je popudový faktor stvoření. Proto je považován za „otcovský“ princip stvoření, tj. obsahuje energie, které jakmile se dostanou do pohybu, tvoří kvanta, která se pak jako emise sbalují a vytvářejí všechno projevené. Samo tao však zachovává svůj charakter; emise jakožto faktory stvořené nemají již jeho povahu, protože jejich existence je podmíněna pohybem, to je prostorem a časem. Tak se zdá být tao původcem všeho; jeho charakter odlišný od charakteru tvorby neposkytuje naprostou jistotu, že tomu tak skutečně je, ale dá se vyvozovat, že je z toho, protože podstata stvořeného se podobá tao.

Jestliže zmírníme jeho ostrost, osvobodíme je od zmatku, zeslabíme jeho lesk a připodobníme je k zrnu prachu, pak se nám bude zdát, že zde zřetelně je.

Jakkoli povahu tao neodlučujeme od povahy podstaty bytí, za samo bytí je nepovažujeme; když jeho překvapující vlastnost působit zeslabíme přesvědčením, že je věci blízkou chápání mudrce, zjistíme, že je významným činitelem v bytí, jeho nejvnitřnějším projevem, ba přímo hybností. Bez tao totiž, jak poznává mudrc, nemůže nic existovat, protože to postrádá schopnost sebeuvědomování.

Nevím, co je zrodilo. Předchází před praotcem jevů.

Povaha tao ukazuje na to, že je tím, co vytváří skutečnosti na pasivním prostoru, resp. v prostoru samém, který je jakoby plátnem pro odrazení kinematografických obrazů, tj. přírodních jevů. Z toho se dá soudit, že tu bylo před stvořením, ba že tu zůstane, až už stvoření nebude. Je poznáváno jako vždycky jsoucí, jako to, co je podmínkou bytí a jevů, ale samo zůstává nezúčastněno na všem. Tao je tedy věčnost, v níž časnost bytuje, ale nikdy se jí nestává. Časnost v ní může pouze zaniknout nebo z ní vzejít, ale nikoli jí být.

V

Nebe a země postrádají lidskosti, ke všem bytostem se chovají jako k travě a živočichům.

Lidé doufají, že budou chráněni před osudovým zlem tu lidskou společností, tu zase příznivým osudem a jindy opět Bohem. Přesto však stojí v samočinně působící síle karmického zákona, který působí jednak v dimenzích lidských jedinců, jednak v jejich začlenění v lidské společnosti, případně také v jejich začlenění v přírodě.

Karmický zákon může jedince v životě pozvednout vytvářením příznivých okolností nebo ho ochromit neutěšenými poměry, které jsou často provázeny duševní otupělostí nebo jen omezeností a neschopností uplatnit se. A právě této karmě chce člověk neuvědoměle čelit vírou v pomocné síly, které vidí buď v lidské společnosti, nebo v přírodě, nebo v Bohu. Ale zkušenost ho zpravidla přesvědčí, že se pomoci nedočká. Leda by jeho víra byla tvůrčí silou. Jen v tomto případě němé a hluché zevní moci jako by se pohnuly a uvolnily člověku cestu ke štěstí.

Pomoci si v životě tímto způsobem je jistě znamením dobrých kvalit člověka. Mystik si však nesmí pomáhat nadměrným vypětím síly víry. Proto získává zkušenost, že nebe se všemi jeho hierarchiemi bytostí i země se všemi jejími

působivými atributy jsou němé a hluché ke každému utrpení jedinců, i kdyby to bylo utrpení úplně zničující. Když to mystik pozná, začne spoléhat na sebe sama, na svou sílu, již smí použít pouze tak, že bude věřit v dobrý průběh svého osudu. Použije-li své síly jiným způsobem, bude to muset zaplatit jako svůj hřích duševním ochromením a tím ovšem otevřením se zlému osudu.

Moudrý člověk není lidský a neporušuje přirozený život lidu. Prostor mezi nebem a zemí se podobá kovářskému měchu a flétně: (jedno i druhé) je uvnitř prázdné a přímé. Čím je (v něm) silnější pohyb, tím větší je výsledek.

Moudrý člověk nebude nikdy stranit příbuzným a vykořisťovat lid pokrevně mu cizí. Z toho hlediska je nelidský. Tato nelidskost je provázena spravedlivostí, která nikdy neporušuje harmonii lidských skupin nebo společnosti. Nadto pak se varuje i myslí se zaplétat do lidských sporů; naopak udržuje mysl v rovnováze při nepřítomnosti myšlenek a se zřetelem na to, aby „žil vnitřní prázdnotu“ ve stavu vnitřní spjatosti s přírodou. Tímto způsobem se dopracovává k ovládnání životní energie (prány), kterou může rozdmýchat. Tím může uvádět k všeobecné realizaci ideje, které se mají týkat souladu, dobroty a lásky mezi lidem. Tak má moudrý člověk pracovat k dobru lidí, protože toto dobro povede i jeho k nadsvětškému cíli a určení.

Kdo mnoho mluví, často se potkává s nezdarem. Proto je lépe zachovat střed (míru).

Moudrý člověk má být mlčenlivý. Má málo říkat, ale v mysli má úplně mlčet. Když to činí, je schopen dmýchat životní silou (pránou) a přivádět k realizaci ušlechtilé ideje.

Kdo není mlčenlivý na úrovni řeči, nemůže střežit svou mysl. A kdo nemlčí myšlenkami, rozechvívá své nitro a ztrácí magnetickou sílu mysli, která se získává mentálním mlčením. Mnohomluvný člověk v řeči i myšlenkách je vždy zcela světský.

VI

Prázdnota (tao) je nesmrtelná a nazývám ji nejhlubší počátek. Vstup do nejhlubšího počátku nazývám kořen nebe a země. Počátek je nekonečný jako jsoucno a působí bez námahy.

Poznání dění přírody umožňuje prázdnota, na niž se dění promítá. A tato prázdnota je věčným svědkem dění; proto můžeme prázdnotu považovat za jsoucnost nazývající se věčností. Jeho úzký vztah k přírodě pak ukazuje na to, že z ní příroda pochází, protože je pouze dočasným dějem na těle prázdnoty.

Realizuje-li jogín kvalitu prázdnoty ve svém vědomí, prožívá nebeské stavy. Tyto stavy poznává jako bližší původu přírody a nebes, čímž pro sebe řeší problém poznání počátku, rozvoje a konce existence jevů. A protože prázdnotu objeví jako permanentní jev v pozadí projevů přírody ve všech jejích formách, poznává také, že se její existence vměšuje do světa jevů bez toho, že by jeho jevy mohly její uplatňování brzdit.

VII

Nebe a země jsou věčné! Nebe a země jsou věčné proto, že netrvají pro sebe. Proto mohou být věčné.

Trvání existence jevů je přímo závislé na jejich osobitém působení. Když jevy bytostí i věcí obracejí zájem k sobě samým, k své vlastní existenci, stává se jejich energetické vyzařování dostředivým. Následkem toho se existence dostává do rozkladu a spěje k velmi rychlému konci.

Jinak je tomu s jevy, které své osobité vyzařování podněcují a stupňují. Takové vyzařování totiž strhává a vytrhuje z tendencí se usazovat i kvanta energií již opotřebovaných, a proto v nečinnost přecházejících. Na základě toho dochází k obnově struktury jevu, čili jev si udržuje mladost.

O kosmu a především o jeho zářivých tělesech se předpokládá, že vyzařují velké množství zplodin. Proto je jejich existence nepoměrně delší než existence tvorů, kteří žijí tím, že záření těchto těles přijímají. To znají ti, kdo zkoumají cesty nebeských a pekelných tvorů. Poznávají, že bytosti samozárné (nebeské) existují neobyčejně dlouho proti bytostem nezárnícím (andělským) a ty zase velice dlouho proti bytostem pozemským a nižším. A jejich rozdělení se zakládá právě na schopnosti podněcovat stav energetického vyzařování.

Přechod ze stavu jednoho druhu bytostí do stavu druhého druhu je spojen se zkušenostmi. Když si např. běžný člověk, tj. člověk žijící prostřednictvím smyslových reflexů, předsevzme vytvořit ze sebe energický typ, má potíže se svou duševní nehybností. Přemůže-li tuto nehybnost, pak jeho tělo prodělává bolesti proměny z typu nehybného do typu hybného. Mizí charakter bytosti

magnetické a objevuje se charakter typu elektrického. Když je tento charakter přetvořen, poznává člověk slast prožívání energického tvora, slast tak cizí tvoru vnitřně nehybnému.

Tato zkušenost stačí k poznání, že dalším stupňováním energetičnosti se kvalita prožívání ještělepší. A zkušenost to zase potvrdí. Když totiž člověk energetičnost svého bytí bude podněcovat tak, že z jeho života vymizí okamžiky klidu, který je možno charakterizovat jako podléhání impulzům vnějšího světa, pozná stav bytostí samozárných. Poznáním tohoto stavu se doví, že spása za prahem slasti je dosažitelná dalším udržováním a případně stupňováním stavu samozárnosti.

Toto je životní zkušenost mystiků, kteří nehledali spásu v blažených prožitcích, nýbrž ve stupňování energie a vyzařování vlastního bytí. Poznali příčiny kvalitativní oddělenosti bytostí, které bez ohledu na prostorové rozdělení jsou rozděleny kvalitativně, a poznali také, jak každý druh bytostí je od druhého oddělen jakoby tvrdým krunýřem vlastně jen abstraktních hradeb, rozdělujících stvoření do různých kategorií. A to je zkušenost, která uděluje moudrost v pravém smyslu tohoto slova. Poznání kvalit samozárnosti a vnímavosti, která nutně provází lpění na smyslovém prožívání, vede k vzniku filozofického názoru o věčnosti nebes a v raných dobách i země.

Moudrý člověk zůstává v pozadí a tím se právě ocitá v čele lidí. Nedbá o svůj život a tím právě svůj život zachovává. To se děje proto, že mudrc opovrhuje osobními (zájmy) a tím se právě jeho osobní (zájmy) uskutečňují.

Pravá moudrost neznamena rezignaci. Pravá moudrost vede k tomu, aby se člověk stal o udržení celého svého bytí v náležitém stavu energetické aktivity. Tento stav sám vytváří podmínky k uplatnění stavu a záměrů mudrce, avšak jinými cestami než obvykle. Uplatňují se myšlenky mudrce, a to vlastně cestou tzv. davové sugesce.

Co mudrc udržuje jako ideu, to napadá druhé jako idea vhodná k realizaci. A samy sebou se vytvářejí podmínky k jejímu uplatnění ve světě. Mnozí lidé dostanou totiž nápad, že by to nebo ono měli udělat nebo podle této mravní ideje žít – a když je mudrc mravně bytostí nebeskou, šíří ve světě ideje vedoucí k harmonii, štěstí a klidu.

Podobně ovšem působí ideje rozkladné. Těchto idejí se zpravidla chápou energičtí lidé, kteří jsou „karmicky mladí“, a proto vidí své cíle pouze v určitých podmínkách pozemského života. Tito lidé stejně jako mudrci vyvolávají

„davovou sugesci“, jejíž pomocí usměrňují svět tam, kde ho chtějí mít. Tak vznikají diktátoři a jejich režimy a tak vznikají i sympatie k těmto režimům. Jsou to sympatie dočasné, protože omezují svobodu, lidé to však prostě nepochopí dříve, než získají s omezováním svobody přímou zkušenost.

VIII

Nejvyšší ctnost je jako voda. Voda přináší užitek všem bytostem a nebojuje. Je tam, kde by nechtěli být lidé. Proto se podobá tao.

Univerzálně pojatou ctnost musíme chápat jako duševní vložku starat se pouze o duševní rovnováhu spojenou se silnou vnitřní aktivitou, která je zaměřena na bezpříčinnou živost a činorodost. V takovém případě duch (vědomí) člověka probíhá kosmem jevů a harmonizuje stavy jejich energetického napětí. Tento stav se podobá stavu tao v činnosti. Jinak to však je stav, který běžně orientovaný člověk nesnáší. Vyžaduje transcendentní zřetel a takový stav vyhovuje těm, kdo sledují vykoupení ze strastí sansarového života.

*Život by se měl řídit (zákony) země; srdce se má řídit (zákony) vnitřních podnětů; dobročinnost má odpovídat lidskosti; slovo má odpovídat pravdě; správo-
vání (země) má odpovídat klidu; konání má odpovídat možnostem; činnost má
odpovídat času.*

Běžný člověk sotva pochopí, že zákony země příkazují něco jiného než to, co dovolují zákony státu v užším pojetí a všeobecné požírání tvora tvorem v širším pojetí. Řídit se zákony země však z hlediska mudrce znamená setrvávat myslí na zemi a neuvažovat fantasticky jako ti, kdo uvedli na scénu rozličné filozofie a ismy. Na druhé straně to však také znamená lpět na zemi po způsobu sobců.

Nebude-li zápasů, nebude nářků (mezi lidem).

IX

Kdo naplňuje (nádobu) přes okraj a brousí (ostří) přespříliš, dlouho je nepodrží.

Jinými slovy: harašení zbraněmi, jak to činí často diktátoři, aby se vydíráním domohli většího osobního nebo státního vlivu, přivolává válku. Proti tomu umírněnost zajišťuje mír a všechno dobré, co mír přináší. Lao-č' tedy varuje před takovým počínáním, neboť ví, že jenom klid (mír) přináší dobro a štěstí všem lidem.

Když síň je naplněna zlatem a jaspisem, nikdo není s to, aby ji uhlídal. Jsou-li bohatí a vznešení pyšní, sami na sebe přivolávají neštěstí.

Pyšní lidé jsou jako majetníci rozličných předmětů, po nichž touží jiní. Jsou-li takoví lidé mocní, vyvolávají si nepřátele a ti proti nim povstanou a zničí je. Nestačí ani mnohostranná policejní a politická opatření, aby se zničení vyhnuli. Mohou se pouze domnívat, že si tak opatřují jistotu ve svém postavení. Přinejmenším vyvolají neklid a boje, které zmítají národem nebo státem, podle okolností.

Když je dílo dokonáno, (necht) se člověk vzdálí. V tom je zákon přirozeného tao.

Je-li kdo postaven v čelo lidské společnosti jako tvůrčí osoba, měl by vědět, že má za úkol vykonat pro ni něco všeobecně prospěšného. Když tento úkol splní, má se vzdát svého postavení. Obvykle je tomu však docela jinak. Kdo takové postavení získá, snaží se udržet si je, neboť poznává, že „moc je cosi sladkého a vábného“. A když si své postavení chce udržet, musí se uchýlit k násilí. Tím vzniká neklid a zlo pro celou společnost, v jejímž čele je. Je třeba mnoho mravní síly, aby jednotlivec propůjčené moci nezneužil. Ale může mít tuto mravní sílu člověk, který má ohledy pouze politické a nikoli náboženské? Zkušenosti dokazují, že nikoli. Zdá se, že politické ohledy takového člověka pramení z přesvědčení, že jen on rozumí problematice společenského života, a proto nedbá o přesvědčení a citový život ostatních. Tak ryze politické zřetele přinášejí na svět zlo.

X

Aby si (člověk) uchoval klid duše, musí zachovávat jednotu. Tehdy se (v něm) nebudou probouzet touhy. Bude-li duch měkký, člověk bude podoben novorozenci. Bude-li jeho vnímání čisté, nebude bloudit.

Zachovávat jednotu v podobě stálosti mysli. Neboť jen člověk, který nedovolí mysli, aby byla těkavá, bude spokojen, čili klidný a nežádostivý. A když tento klid a tato nežádostivost nebude rušena ani potenciálními duševními vzruchy, promění se v duševní jas a elasticnost, jejichž pomocí se rozvine nazírání, které přisuzujeme mudrcům.

Moudrost tedy není duševní vloha. Je to duševní vlastnost vyplývající z reálných podmínek, z nichž nejdůležitější je právě nežádostivost. Kde není nežádostivosti, tam je těkavost, a kde je těkavost, tam není moudrost.

Láska k lidu a spravování země se děje bez rozumování. Brána světa se otvírá i zavírá, je-li zachováván klid. Nečinnost umožňuje, abychom seznali tuto pravdu.

Buď je člověk nežádostivý a do čela lidské společnosti postaven osudem, a proto má i přehled o situaci, který mu umožňuje moudře vládnout. Nebo je žádostivý a myslí si, že jeho motivy lidská společnost schvaluje, a pak vládne podle svých představ, nevystihujících potřeby lidské společnosti. Je samozřejmé, že první je spíše výjimkou, kdežto druhý běžným zjevem. Proto se brána světa neotvírá a nezavírá, ale vytvářejí se nepřirozené, umělé společenské jevy. Kde není běh věcí přirozený, to je v souladu s napětími v přírodě se vyskytujícími, tam jsou nesrovnalosti a utrpení. – Za nečinnost považujeme odstup od dění ve světě a současné jeho bdělé pozorování. Takový postoj je nejlepší cestou k poznání.

Rodit (bytosti) a vychovávat (je), tvořit a nevládnout tomu, (co je vytvořeno), vytvářet a neužívat (toho, co je uděláno), být v postavení staršího mezi druhými a nepovažovat se za vládce – to vše se nazývá nejlhubší te.

Vychovávat znamená poučovat příkladem. Neboť žádné mravní naučení bez příkladu nepůsobí. Když něco čtenáři vykonáš, odevzdej to jako dílo světu bez pomýšlení na odměnu nebo náhradu. Jsi-li považován za moudřejšího než ostatní, cit' se jako každý jiný průměrný člověk. Tím budeš dodržovat ctnosti, jejichž výsledkem je zbožštění vlastního bytí. – Nemysli, že vývoj k vyšším stavům bytí vzejde z něčeho jiného než z pravých ctností, které ovšem musíš dodržovat. Všechno je podmíněné. Moudrost jako nevědomost, pocit blaha i utrpení. A jen pošetilost ti může vnuknout přesvědčení, že ovoce zbožštělého života záleží na něčem jiném než na tvém snažení žít podle pravidel o božském žití. Teprve takové žití vyvolá reakci, která způsobí, že vzejde i božské pociťování.

Květoslav Minařík

Lao-c'ovo Tao-te-t'ing

Vydavatelská řada Přímá Stezka
svazek 7

Verše jsou citovány podle knihy:

Jan Chin-Šun: Staročínský filosof Lao-c'.

Státní nakladatelství politické literatury, Praha 1953

Obálku navrhl Richard Bergant

Odpovědná redaktorka PhDr. Zora Šubrtová

Vydal CANOPUS 2012

První vydání elektronicky v PDF

Stran 93